

POSTANOWIENIE

Dnia 20 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania A. L.
przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych i Administracji w Warszawie
o wysokość emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 20 listopada 2023 r.,
wniosku pełnomocnika ubezpieczonego z dnia 28 października 2023 r.
o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Leszka Bieleckiego od rozpoznania
sprawy I USKP 75/23,

**wyłącza sędziego Sądu Najwyższego Leszka Bieleckiego od
rozpoznania sprawy I USKP 75/23.**

UZASADNIENIE

Sprawa z odwołania A. L. przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie o wysokość emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej toczy się przed Sądem Najwyższym pod sygnaturą akt I USKP 75/23 i jest obecnie na etapie rozpoznawania skarg kasacyjnych: ubezpieczonego i organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 7 marca 2022 r., sygn. akt III AUa 671/21.

Skarżący A. L., reprezentowany przez radcę prawnego R. P., wniósł w piśmie procesowym datowanym na dzień 28 października 2023 r. o: 1) wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Leszka Bieleckiego od orzekania w sprawie o wysokość emerytury policyjnej oraz policyjnej renty inwalidzkiej A. L., zawisłej

aktualnie przed Sądem Najwyższym Izbą Pracy i Ubezpieczeń Społecznych pod sygn. I USKP 75/23 i o wyznaczenie sędziego/sędziów do rozpoznania niniejszej sprawy z pominięciem sędziów delegowanych oraz sędziów, w których procesie nominacyjnym uczestniczyła Krajowa Rada Sądownictwa w składzie ukształtowanym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3); 2) rozpoznanie wniosku o wyłączenie SSN Leszka Bieleckiego od orzekania w niniejszej sprawie przez Sąd Najwyższy Izbę Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, nie mający w swoim składzie osoby powołanej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3) względnie sędziego delegowanego, tj. z uwzględnieniem standardu orzeczniczego wynikającego z zakazu *nemo iudex in causa sua*.

W podstawie prawnej wniosku wskazano między innymi przepisy art. 48 i art. 49 § 1 w zw. z art. 379 pkt 4 k.p.c., art. 45 ust. 1 i art. 175 ust. 1 Konstytucji RP, art. 19 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/31 ze zm.), art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, art. 14 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167).

W dniu 7 listopada 2023 r. SSN Leszkowi Bieleckiemu przesłano odpis wniosku z dnia 28 października 2023 r. o jego wyłączenie od rozpoznawania sprawy I USKP 75/23. W aktach sprawy nie ma pisma dotyczącego odniesienia się SSN Leszka Bieleckiego co do przedmiotowego wniosku o wyłączenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 49 § 1 k.p.c. niezależnie od przyczyn wymienionych w art. 48, sąd wyłącza sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie (w myśl § 2 za okoliczność, o której mowa

w § 1, nie uważa się wyrażenia przez sędziego poglądu co do prawa i faktów przy wyjaśnianiu stronom czynności sądu, nakłanianiu do ugody lub udzielaniu pouczeń).

Przepis ten został uchwalony w interesie wymiaru sprawiedliwości, który mógłby ucierpieć, gdyby w sprawie istniały choćby pozory osobistego zaangażowania czy też braku bezstronności sędziego przy orzekaniu. Z tego też względu pojęcie "okoliczność", o którym mowa w art. 49 § 1 k.p.c., nie może być interpretowane zbyt wąsko (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 1970 r., II CO 18/69, Legalis). Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 49 § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim ogranicza przesłankę wyłączenia sędziego jedynie do stosunku osobistego między nim a jedną ze stron lub jej przedstawicielem ustawowym, pomijając inne okoliczności, które mogłyby wywołać wątpliwości co do bezstronności sędziego, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 czerwca 2008 r., P 8/07, Legalis). Art. 49 § 1 k.p.c., nie definiując przesłanek wyłączenia, pozostawia szersze pole dla oceny, która powinna być silnie uwarunkowana konkretnymi okolicznościami danej sprawy. Stosunki służbowe mogą stanowić okoliczności uzasadniające wyłączenie sędziego, chociażby stosunki sędziego nie miały cech stosunku osobistego, jeżeli relacja taka mogłaby, szczególnie w odbiorze zewnętrznym (społecznym), narzucać wątpliwości co do bezstronności sędziego, a tym samym wątpliwości co do jego niezawisłości. Wszelkie możliwe przesłanki wskazujące na niezgodne z zasadami niezawisłości i bezstronności sędziego mogą być ocenione w aspekcie weryfikacji składu sądu i wyłączenia sędziego.

W tym kontekście Sąd Najwyższy, między innymi w postanowieniu z dnia 25 sierpnia 2022 r., II PUB 2/22, Legalis, uznał, że wątpliwości dotyczące niezależności sędziego wywoływać może sytuacja wyznaczenia do składu sędziowskiego sędziego (sędziów) powołanych do Sądu Najwyższego na podstawie wniosku Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w składzie i trybie przewidzianym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3). W uchwale pełnego składu Sądu Najwyższego - Izba Cywilna, Karna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNKW 2000 nr 2, poz. 1 i OSNC 2020 nr 4, poz. 34) przesądzono bowiem, że udział takiej

osoby w składzie Sądu Najwyższego prowadzi w każdym przypadku do nienależytej obsady sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.c. albo sprzeczności składu tego Sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. Uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 1904), z chwilą jej podjęcia, uzyskała moc zasady prawnej, co powoduje, że każdy skład orzekający, w tym także skład jednoosobowy, jest nią związany. Zatem nie można przyjąć odmiennej interpretacji przepisu wyłożonego w tej uchwale, dopóki nie nastąpi odstępienie o zasady prawnej przez odpowiedni skład Sądu Najwyższego. Jednocześnie nie ma podstaw do konstatacji, że skutki wynikające z powołanej uchwały zostały zniwelowane werdyktem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20 (OTK-A 2020, poz. 61), co wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22, LEX nr 3329817). O ile zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego są ostateczne, o tyle odnosi się to do wszystkich orzeczeń tego organu, w tym także wyroków Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 3 grudnia 2015 r., K 34/15 (OTK-A 2015 nr 11, poz. 185); z dnia 9 marca 2016 r., K 47/15 (LEX nr 2001897); z dnia 11 sierpnia 2016 r., K 39/16 (LEX nr 2086840); z dnia 7 listopada 2016 r., K 44/16 (LEX nr 2146792). Temporalne spojrzenie na skutki powołanych wyżej orzeczeń pozwalają także z perspektywy procesowej dostrzec przeszkody prowadzące do niemożliwości usunięcia uchwały połączonych Izb z porządku prawnego (zob. także wyrok ETPCz z dnia 7 maja 2021 r. w sprawie Xero Flor przeciwko Polsce, skarga nr 4907/18). Po wtóre, nie można tracić z pola widzenia utrwalonego już orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (zob. wyroki: z dnia 22 lipca 2021 r., Reczkowicz przeciwko Polsce, skarga nr 43447/19; z dnia 8 listopada 2021 r., Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce, skargi nr 49868/19 i 57511/19; z dnia 3 lutego 2022 r., Advance Pharma sp. z o.o. przeciwko Polsce, skarga nr 1469/20). W powołanych orzeczeniach przesądzono, że orzekanie przez osoby powołane do Sądu Najwyższego na podstawie wniosku Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w składzie i trybie przewidzianym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. stanowi naruszenie prawa do sądu i art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw

Człowieka i Podstawowych Wolności (dalej Konwencja), sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284). Z tego względu orzeczenie wydane z udziałem wadliwie powołanego sędziego stanowi naruszenie prawa do sądu gwarantowanego przez art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE oraz art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w związku z art. 6 ust. 1 Konwencji (por. wyrok Wielkiej Izby ETPCz z dnia 1 grudnia 2020 r., skarga nr 26374/18, Gudmundur Andri Astradsson przeciwko Islandii; wyroki Trybunału Sprawiedliwości UE: z dnia 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, AK przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa oraz CP i DO przeciwko Sądowi Najwyższemu, EU:C:2019:982; z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie C-824/18, A.B., C.D., E.F., G.H. i I.J. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa, EU:C:2021:153, a w jego wykonaniu wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 maja 2021 r., II GOK 2/18, LEX nr 2687377; wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego: z dnia 6 maja 2021 r., II GOK 3/18, LEX nr 3170844; z dnia 11 października 2021 r., II GOK 20/18, LEX nr 3267075; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2021 r., III PSKP 13/21, OSNP 2022 nr 2, poz. 11). W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono stanowiska, że w sytuacji wystąpienia ryzyka nieprawidłowej obsady sądu należy podjąć wszelkie środki zapobiegające, a jednym z nich jest instytucja wyłączenia sędziego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 8 czerwca 2022 r., V KO 43/22, LEX nr 3375645; z dnia 23 czerwca 2022 r., II KO 48/22, LEX nr 3370369; z dnia 28 lipca 2022 r., V KO 69/22, LEX nr 3375652; z dnia 25 listopada 2021 r., I CSKP 524/21, LEX nr 3262183). Wypracowanej zasady nie może, z przyczyn już wyżej omówionych, znosić wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 stycznia 2022 r., P 10/19 (OTK-A 2022, poz. 14).

Uwagi te odnieść można również do wyroków Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 2 czerwca 2020 r., P 13/19 (Dz.U. poz. 1017) oraz z dnia 23 lutego 2022 r., P 10/19 (Dz.U. poz. 480). *Nota bene* w judykaturze Sądu Najwyższego poddano w wątpliwość kompetencję Trybunału Konstytucyjnego do wydawania wyroków interpretacyjnych (por. stanowiącą zasadę prawną uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2009 r., III PZP 2/09, stwierdzającą, że

orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające w sentencji niezgodność z Konstytucją określonej wykładni aktu normatywnego, które nie powoduje utraty mocy obowiązującej przepisu, nie stanowi podstawy do wznowienia postępowania przewidzianej w art. 401¹ k.p.c.).

Relevantne znaczenie dla omawianej kwestii ma uchwalenie przez Sejm ustawy z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw, która – modyfikując konstatacje zawarte w opisanych wyżej wyrokach Trybunału Konstytucyjnego - w art. 1 stanowi między innymi, że art. 27a § 5 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w otrzymuje brzmienie: W uzupełnieniu możliwości badania przez Sąd Najwyższy z urzędu zapewnienia prawa do sądu niezależnego, bezstronnego i ustanowionego na podstawie ustawy, dopuszczalne jest również badanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego lub sędziego delegowanego do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym wymogów niezawisłości i bezstronności oraz ustanowienia na podstawie ustawy, z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, na wniosek uprawnionego, o którym mowa w § 7, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości, bezstronności lub ustanowienia na podstawie ustawy”, natomiast § 7 otrzymał brzmienie: Uprawnionym do złożenia wniosku jest strona lub uczestnik postępowania przed Sądem Najwyższym w sprawach, o których mowa w § 6, a także właściwy sąd, jeżeli zachodzi w tym względzie poważna wątpliwość.

Uchwalając tę nowelizację przedstawiciele Suwerena dążyli do zapewnienia zgodności ustawy o Sądzie Najwyższym z normami unijnymi oraz zgodności z Konstytucją RP. Asumptem do uchwalenia ustawy nowelizacyjnej było również zapewnienie możliwości otrzymania miliardów euro z Unijnego Funduszu Odbudowy. Niestety, Prezydent RP, znając sytuację wieloletnich (nawet ośmioletnich) opóźnień w rozpoznawaniu wniosków przez Trybunał Konstytucyjny, w dniu 20 lutego 2023 r. skierował do tego Trybunału wniosek o zbadanie, na podstawie art. 122 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zgodności z Konstytucją ustawy z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw. Od wpłynięcia do Trybunału

Konstytucyjnego wniosku Prezydenta RP minęło już ponad dziewięć miesięcy, a nie ma nawet wyznaczonego terminu rozpoznania tego wniosku.

Wobec bezczynności decyzyjnej Trybunału Konstytucyjnego w omawianej kwestii zwrócić należy uwagę na wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wielka Izba) z dnia 5 czerwca 2023 r. w sprawie C 204/21, mającej za przedmiot skargę wniesioną w dniu 1 kwietnia 2021 r. przez Komisję Europejską przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, w którym Trybunał ten orzekł między innymi, że: „Przyjmując i utrzymując w mocy art. 107 § 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw i art. 72 § 1 pkt 1–3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, w brzmieniu nadanym rzeczoną ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r., pozwalające na zakwalifikowanie jako przewinienie dyscyplinarne badanie spełnienia wymogów Unii Europejskiej dotyczących niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy, Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w związku z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, jak również na mocy art. 267 TFUE”. Ponadto „Przyjmując i utrzymując w mocy art. 42a §§ 1 i 2 oraz art. 55 § 4 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, w brzmieniu nadanym wspomnianą ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r., art. 26 § 3 i art. 29 §§ 2 i 3 ustawy o Sądzie Najwyższym, w brzmieniu nadanym wspomnianą ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r., art. 5 §§ 1a i 1b ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych, w brzmieniu nadanym tą samą ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r., jak również art. 8 tej ostatniej ustawy, uznających za niedopuszczalne dla wszystkich sądów krajowych badanie spełnienia wynikających z prawa Unii wymogów dotyczących zagwarantowania niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy, Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w związku z art. 47 Karty praw podstawowych, jak również na mocy zasady pierwszeństwa prawa Unii”, a także „Przyjmując i utrzymując w mocy art. 26 §§ 2 i 4–6 i art. 82 §§ 2–5 ustawy o Sądzie Najwyższym, w brzmieniu nadanym wspomnianą wcześniej ustawą z dnia

20 grudnia 2019 r., jak również art. 10 tej ostatniej ustawy, przekazujące do wyłącznej właściwości Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego (Polska) rozpoznawanie zarzutów i zagadnień prawnych dotyczących braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego, Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w związku z art. 47 karty praw podstawowych, jak również na mocy art. 267 TFUE i zasady pierwszeństwa prawa Unii”.

Podzielając w pełni to stanowisko Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, a także podkreślając uchwalenie przez Sejm ustawy z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw, w ocenie obecnego składu Sądu Najwyższego występują w dalszym ciągu wątpliwości odnośnie do braku niezależności sądu, w którym uczestniczą osoby powołane przez wadliwie ukonstytuowaną Krajową Radę Sądownictwa. Wyrazem tych wątpliwości jest również postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2023 r., III CB 40/23, niepublikowane, w którym na podstawie art. 267 TFUE zwrócono się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej między innymi z pytaniem prawnym: Czy art. 19 ust. 1 akapit 2 TUE interpretowany w świetle art. 47 KPP należy rozumieć w ten sposób, że już same okoliczności powołania na stanowisko sędziowskie mogą wskazywać na niespełnienie wymogów niezawisłości i bezstronności przez sędziego, jeżeli prowadzą do ukonstytuowania sądu, który narusza prawo jednostki do sądu, ewentualnie że o niespełnieniu tych wymogów decyduje bierna akceptacja (polegająca na orzekaniu) przez sędziego nieprawidłowości procedury jego powołania na stanowisko sędziowskie prowadzących do ukonstytuowania sądu, który narusza prawo jednostki do sądu?

Rekapitulując, w ocenie Sądu Najwyższego, obowiązkiem Sądu w postępowaniu cywilnym jest zapewnienie - w interesie wymiaru sprawiedliwości – takiego składu Sądu, który w aspekcie art. 49 k.p.c. nie wywołuje w odbiorze społecznym wątpliwości dotyczących braku bezstronności sędziego przy orzekaniu lub wątpliwości dotyczących choćby pozoru osobistego zaangażowania. W rezultacie, niezależnie od stopnia hipotetycznej bezstronności wewnętrznej (czyli jednakowego dystansu do stron sporu i ich odpowiednich interesów w odniesieniu

do jego przedmiotu), czy też niezależności zewnętrznej (praca w sposób wolny od nakazów czy wytycznych z jakiegokolwiek źródła) konkretnej osoby wyznaczonej do rozpoznania sprawy, istnieją podstawy (omówione powyżej) do wyłączenia sędziego Sądu Najwyższego Leszka Bieleckiego od rozpoznania sprawy III USKP 75/23.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 49 § 1 k.p.c. z związku z art. 379 pkt 4 k.p.c.

(R.G.)